

УДК 330.341.1

М.М. БЕРЕЖАНСЬКИЙ, старший викладач Інституту економіки і міжнародних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Визначено групи та види інструментів забезпечення інноваційного розвитку економіки. Проведено критичний аналіз існуючих підходів до класифікації інструментів інноваційного розвитку держави. Акцентовано увагу на необхідності покращання ситуації в країні з приводу захисту інтелектуальної власності. Наведено авторську класифікацію інструментів інноваційної політики держави, а саме: інструменти нормативно-правового забезпечення, фінансові інструменти, програмні методи. Визначено загальну концепцію інноваційної політики держави та роль інструментів її забезпечення. Обґрунтовано відмінність запропонованої класифікації інструментів державної інноваційної політики від існуючої, яка полягає у явному відокремленні саме інструментів інноваційної політики від умов здійснення інноваційної активності.

Ключові слова: інноваційна політика, держава, інструменти забезпечення інноваційного розвитку економіки, інститути.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших проблем проведення наукових досліджень і запровадження інновацій є те, що вони пов'язані з надзвичайно високими фінансовими витратами, невизначеністю та необхідністю захистити отримані наукові досягнення та розробки від недобросовісних конкурентів з метою не лише компенсувати витрачені кошти, але і отримати від інноваційної діяльності прибуток.

Про масштаби витрат на інновації свідчить, наприклад, той факт, що лише у США існує 16000 підприємств, у яких є власні дослідні лабораторії. З цих підприємств щонайменше 20 щорічно витрачають на дослідження понад \$1 млрд [1, с. 2].

Проте це не означає, що підприємство зможе повернути надзвичайно великі кошти, які перевищують річні бюджети деяких менш розвинутих, ніж США, країн.

Це пов'язано з тим, що, по-перше, наукові дослідження можуть не привести до отримання нових наукових знань, які підприємство мало б змогу яким-небудь чином використати. Звичайно, у цьому

випадку може йтися про те, що у фахівців, які проводять дослідження, може не бути достатнього рівня знань, щоб вивести розробки на новий рівень (обмеженість людських знань), або просто ще не існує технологій, техніки для впровадження результатів таких досліджень у виробництво та навіть у споживачів не має необхідності у продукті, який можна виробити за допомогою результатів проведених наукових досліджень.

По-друге, у тому випадку, якщо отримане в ході науково-дослідних робіт нове знання знаходиться на передньому рубежі науки («scientific frontier»), існує вірогідність того, що за допомогою цього знання неможливо буде виробити продукт, який буде користуватися попитом у найближчі роки (прикладом чого є винахід парашута).

Зважаючи на все зазначене, можна стверджувати, що невизначеність є одним з ключових параметрів, які супроводжують інновації.

З огляду на існування пов'язаної з інноваціями невизначеності, а також того, що інноваційний розвиток як підприємств, так і країн у цілому є неможливим

лише за рахунок здійснення еволюційних інновацій, а потребує також радикальних змін, що є надзвичайно витратними та ризиковими для підприємств, забезпечення інноваційного розвитку країни має відбуватися за рахунок втручання держави у вигляді здійснення нею інноваційної політики. У свою чергу, ефективність такої інноваційної політики залежатиме від наявності низки інструментів та того, як саме держава їх використовуватиме, що і визначає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників інструментів інноваційного розвитку держави слід виділити таких: К.О. Бояринова, Т.М. Бацалай (визначили роль інтелектуального капіталу та напрямів його використання як інструмента інноваційного розвитку підприємства) [2], І.О. Дегтярьова (узагальнила зарубіжний і вітчизняний досвід сприяння влади інноваційному розвитку регіонів) [3], В. Боронос, К. Савченко (розробили підходи до удосконалення бюджетних та податкових інструментів механізму управління інноваційним розвитком економіки з урахуванням екологічних факторів) [4], С.В. Башкатова (визначила вплив грошово-кредитної політики та монетарних інструментів на стимулювання інноваційного розвитку) [5],

В. Головатюк, Г. Коренятко, В. Соловійов (дослідили сучасні теоретичні та практичні підходи до створення інноваційних систем) [6] та ін.

Найбільш розробленим із напрямів вітчизняних досліджень в інноваційній сфері є інноваційний розвиток держави, якому присвячено праці В. Гейця, В. Семиноженка, Б. Кваснюка [7–8], О. Амоші [9], А. Гальчинського [10], В. Соловійова [11], Я. Жаліла, М. Гончарова.

Незважаючи на таку велику кількість досліджень, відсутнє комплексне бачення інструментів забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. Крім того, вчені часто під інструментами розуміють фактори та умови активізації інноваційної діяльності, що є не зовсім правильним, на нашу думку. Саме тому **завданням цього дослідження** є формування системи інструментів забезпечення інноваційного розвитку економіки на основі критичного аналізу вітчизняного та зарубіжного доробку.

Результати дослідження. На основі здійснення державної інноваційної політики провідними країнами світу дослідники [12] виділяють дві основні групи інструментів здійснення державної інноваційної політики, які, у свою чергу, поділяються на підгрупи (рис. 1).

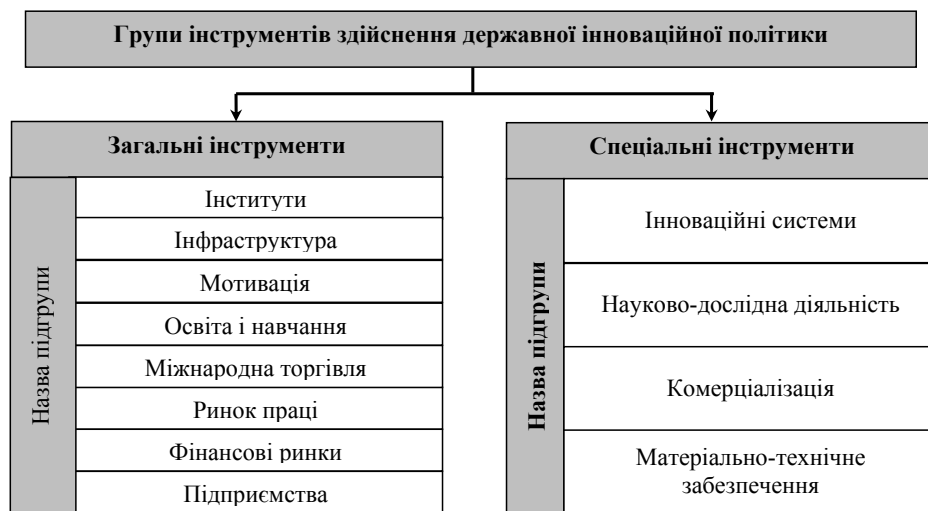

Рис. 1. Основні інструменти державної інноваційної політики

Джерело: [12].

Поділ інструментів інноваційної політики на загальні та спеціальні є досить умовним, оскільки між ними існує тісний взаємний зв'язок, а в деяких з них присутні характерні риси як загальних, так і спеціальних інструментів.

Проте зазвичай до загальних інструментів інноваційної політики в Європейському Союзі (ЄС) відносять інструменти, за допомогою яких створюється сприятливий для появи та впровадження інновацій клімат, а до спеціальних – ті, які призначені для впливу на конкретну сферу технологій, або конкретні групи агентів (підприємства, дослідні установи тощо), що задіяні у створенні та впровадженні інновацій.

Проаналізуємо більш детально окремі із наведених на рис. 1 інструментів інноваційної політики.

Так, під інститутами (формальними) слід розуміти набір загальних правил, якими мають користуватися у своїй поведінці економічні агенти. Вони відіграють дві основні ролі: визначають майнові права економічних агентів та рівень трансакційних витрат в економіці.

Одним з найбільш важливих інститутів у контексті інновацій та інноваційної діяльності є інститут майнового права, зокрема, на інтелектуальну власність: патентування, ліцензування [13, с. 7]. Право на інтелектуальну власність у сучасному суспільстві є найважливішим інструментом розповсюдження знань, а створення в країні умов для розвитку інтелектуальної власності стає головною передумовою зростання конкурентоспроможності країни.

Для поліпшення в країні стану із захистом інтелектуальної власності зазвичай рекомендується розробляти в рамках державної інноваційної політики програми зі стимулювання інноваційної діяльності, у яких пропонується комплекс заходів з більш ефективного управління інтелектуальною власністю, побудованих на основі аналізу права на інтелектуальну власність у провідних зарубіжних країнах, а також низка заходів щодо розвитку підприємств малого та середнього біз-

несу та надання їм широкої інформаційної підтримки щодо права інтелектуальної власності [14]. Останнє є особливо актуальним з огляду на те, що саме на підприємствах, які належать до категорії малих та середніх, існує висока вірогідність створення радикальних, а не лише еволюційних інновацій.

У підсумку слід зазначити, що оскільки за своєю сутністю формальні інститути є структурованою системою нормативно-законодавчих актів, створених органами влади [15], то саме вдосконалення цієї системи нормативно-законодавчих актів може сприяти інноваційному розвитку країни.

Під мотивацією маються на увазі права на інтелектуальну власність, а також фінансова підтримка наукових досліджень з боку приватного капіталу та держави. Така підтримка може виявлятися у вигляді надання податкових пільг, субсидій, грантів підприємствам, які здійснюють інноваційну діяльність, що має стимулювати дослідження та впровадження інновацій [13, с. 11]. Ще однією формою мотивації може стати створення сприятливих умов для отримання права на працю та проживання в країні для мігрантів, які є висококваліфікованими фахівцями.

Розвиток міжнародної торгівлі також сприяє активізації інноваційної діяльності. Так, здійснення експорту сприяє запровадженню інновацій, які позитивно впливають на якість експортної продукції та поліпшують конкурентні позиції експортерів на міжнародних ринках. Експорт самих інновацій дає можливість отримувати прибуток та проводити нові дослідження.

Розвиток фінансових ринків (ще один з інструментів державної інноваційної політики) дозволяє розмішувати підприємствам, що здійснюють інноваційну діяльність, свої цінні папери та отримувати таким чином реакцію ринку на створювані ними інновації та додаткові кошти на нові розробки. Одним з елементів цього процесу є розвиток компаній, які надають венчурний капітал [13, с. 20].

Останнім, проте не за важливістю, загальним інструментом інноваційної по-

літики, з точки зору фахівців ЄС, є підприємницька діяльність підприємства.

Щодо такого спеціального інструмента інноваційної політики, як інноваційні системи слід зазначити, що вони являють собою аналітичний інструмент опису та розуміння складної ситуації. Такі інноваційні системи можуть бути створені на всіх рівнях економіки. Так, основними характеристиками національних інноваційних систем (НІС) є створення інституціональних умов для інновацій та відповідної системи виробництва.

Такий спеціальний інструмент державної інноваційної політики, як науково-дослідна діяльність, тобто, за визначенням ОЕСР, «... creative work undertaken on systematic base in order to increase the stock of knowledge, including the knowledge of man, culture and society, and the use of this stock of knowledge to devise new applications» [16, с. 23] є безпосередньо сферою людської діяльності, у якій відбувається створення інновацій. Виходячи з цього, для стимулювання інноваційного розвитку держава має здійснювати підтримку дослідників та дослідних установ, наприклад, шляхом надання їм грантів. Так само потрібно заохочувати молодь шляхом проведення широкомасштабних інформаційних програм з отримання освіти за пріоритетними для інноваційного розвитку країни спеціальностями.

Оскільки підприємства переважно концентрують свою увагу (фінансові та людські ресурси) на вдосконаленні вже існуючих продуктів, існує значний розрив між новою ідеєю та виведенням створеного на її основі продукту на ринок. Одним із завдань щодо ліквідації цього розриву є створення взаємодії між університетами та дослідними установами, де проводяться фундаментальні дослідження, та підприємствами, що впроваджують інновації. Така взаємодія може набувати форми створення технологічних або наукових парків, діяльність яких має стимулювати радикальні інновації [14].

Ще одним спеціальним інструментом інноваційної політики вважається матеріально-технічне забезпечення.

Зазвичай закупівлі бюджетних установ обмежуються бюрократичними процедурами. Такі процедури, у свою чергу, пов'язані зі значними витратами часу та коштів. Для мінімізації витрат цих ресурсів доцільним здається широке використання інформаційних технологій (наприклад, подання звітності в електронній формі). Проте, у свою чергу, це потребує стандартизації, уніфікації звітності та продукції. Проте наразі такі процеси не завершені навіть у провідних країнах світу, зокрема країнах ЄС [13, с. 26].

Слід зазначити, що деякі запропоновані європейськими фахівцями та наведені на рис. 1 інструменти дублюють один одного. Зокрема такий інструмент, як мотивація тісно пов'язаний з функціонуванням інституту інтелектуальної власності, а також дублює такий інструмент, як фінансові ринки.

Крім того, запропонована класифікація інструментів здійснення державної інноваційної політики не є такою за своєю сутністю, оскільки в ній розглянуто, скоріше, умови, що сприяють розвитку інновацій. У той же час безпосередньо інструменти, у разі застосування яких такі умови могли б створюватися або поліпшуватися, в явному вигляді не визначено. Тобто така класифікація інструментів є некоректною.

Низка російських вчених [17, с. 164–174, 14] у результаті аналізу досвіду здійснення державної інноваційної політики провідними зарубіжними країнами запропонували власну класифікацію інструментів державної інноваційної політики: податкове стимулювання; розвиток нових форм кооперації або державно-приватне партнерство; охорона інтелектуальної власності; підтримка конкуренції [17, с. 172]; підтримка малого та середнього бізнесу [14].

На думку цих авторів, податкове стимулювання, а саме пільги зі сплати податків, звільнення від податків у разі здійснення інноваційної активності стимулюватиме підприємства до проведення наукових досліджень та ширшого впровадження інновацій у свою діяльність.

Відповідно до теорії життєвого регіонального циклу (яка базується на теорії циклів М. Кондратьєва), нові форми кооперації доцільно створювати в регіонах, де розміщуються підприємства провідних галузей, так само як і сконцентровано ресурси, що можуть стати основою нових інноваційних підприємств. Такими формами кооперації можуть стати наукові центри – технополіси, академічні та університетські містечка.

Зазначені центри мають стати однією з форм вільних економічних зон, що створюються для активізації інноваційних процесів, сприяння швидкому та ефективному застосуванню техніко-технологічних нововведень. Осередком такого наукового центру має бути регіональний центр розробки та освоєння виробництва високотехнологічної продукції [18, с. 148]. Також отримані в цих центрах результати потрібно просувати у виробництво.

Створення таких наукових центрів потребує державної підтримки, наприклад, у вигляді програм інноваційного розвитку держави, сприяння розвитку малого і середнього бізнесу та підтримки науково-дослідної діяльності, відповідної нормативно-законодавчої бази щодо регулювання діяльності наукових центрів.

Цікавим варіантом кооперації в межах регіонів є кластеризація. Кластери зазвичай визначаються як мережеві структури виробництва взаємозалежних фірм та їх постачальників, виробників знань (університетів, науково-дослідних установ), посередницьких установ (консультанти, фондовий ринок) і клієнтів, пов'язаних один з одним у виробничий ланцюжок [18, с. 150].

Проте, якщо у випадку еволюційних інновацій такий підхід беззаперечно сприяє зменшенню ризиків інноваційної діяльності та витрат на впровадження інновацій, у випадку радикальних інновацій він набуває вразливості. Це пов'язано з тим, що радикальні інновації спричиняють необхідність перебудови всього ланцюга підприємств та організацій, що утворюють кластер, і, відповідно, потребують

витрат значних коштів та інших ресурсів на таку перебудову.

Перші три види інструментів є спільними у працях зазначених вище російських дослідників, проте щодо решти їхні думки розходяться.

Так, у праці [17, с. 172] одним з необхідних інструментів інноваційного розвитку вважається підтримка конкуренції, тобто головним чином йдеться про антимонопольне законодавство. Це обумовлено тенденцією до укрупнення компаній (злиття та поглинання) в останні десятиріччя у провідних країнах світу. З одного боку, таке укрупнення веде до зменшення витрат компаній, можливості отримання монопольних надприбутків. Проте, з іншого боку, ця ситуація призводить до порушення умов конкурентного ринку, створює бар'єри для входу на ринок нових інноваційних компаній, що, як наслідок, призупиняє інноваційні процеси в економіці.

Н.Є. Бондаренко [14] вважає підтримку малого та середнього бізнесу шляхом реалізації державних програм фінансування та технічної підтримки четвертим інструментом інноваційної політики держави.

Слід відзначити, що зазначена вище підтримка конкуренції також деякою мірою спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу, проте здійснюється іншим чином. З огляду на це, запропоновані в праці [17] і в праці Н.Є. Бондаренко [14] інструменти не було згруповано.

Таким чином, можна відзначити, що, як і у випадку з переліком інструментів, що пропонувалися європейськими фахівцями (рис. 2), так і у випадку з переліком інструментів, запропонованих російськими фахівцями, йдеться, радше, про умови активізації інноваційної діяльності, ніж про інструменти інноваційної політики як такої.

З огляду на це в дисертаційній роботі пропонується така класифікація інструментів інноваційної політики:

1) інструменти нормативно-правового забезпечення (нормативно-правова база щодо захисту інтелектуальної влас-

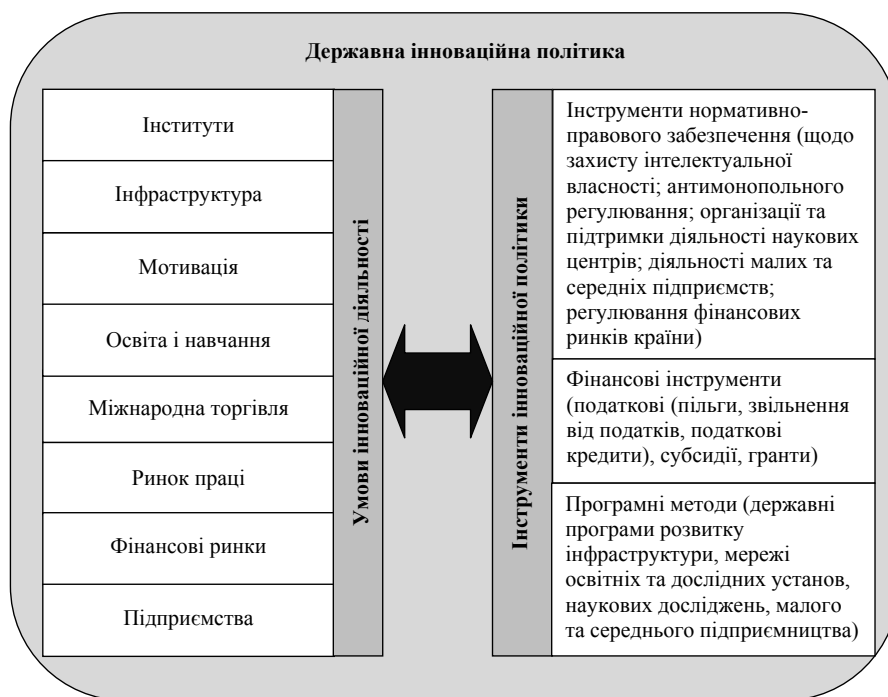

Рис. 2. Загальна концепція інноваційної політики держави та інструменти її забезпечення

Джерело: власна розробка автора.

ності; щодо антимонопольного регулювання; щодо організації та підтримки діяльності наукових центрів; щодо діяльності малих та середніх підприємств; щодо регулювання фінансових ринків країни);

2) фінансові інструменти (податкові (пільги, звільнення від податків, податкові кредити), субсидії, гранти);

3) державні програми розвитку (інфраструктури, мережі освітніх та дослідних установ, наукових досліджень, малого та середнього підприємництва).

Загальна концепція інноваційної політики держави та роль інструментів інноваційної політики в ній наведено на рис. 2. Відмінність запропонованої класифікації інструментів державної інноваційної політики від проаналізованих вище полягає у явному відокремленні саме інструментів інноваційної політики від умов здійснення інноваційної активності.

Подвійний зв'язок між блоками «Умови інноваційної діяльності» та «Інструменти інноваційної діяльності» на рис. 2 відображає той факт, що, з одно-

го боку, кожен з інструментів інноваційної політики впливає на кожний з аспектів життя суспільства, які в сукупності створюють умови інноваційної діяльності. З іншого боку, від наявних умов інноваційної діяльності залежатиме, які інструменти інноваційної політики, у якому співвідношенні з іншими інструментами та як інтенсивно слід використовувати. Тобто, якщо в країні відсутній такий інститут, як майнове право на інтелектуальну власність, то потрібно використовувати інструменти нормативно-правового забезпечення. Проте, якщо в тій самій країні відсутні шляхи сполучення між містами (інфраструктура), то першочерговим завданням для такої країни стане будівництво дорожньої інфраструктури та підготовка фахівців у цій сфері (державні програми розвитку інфраструктури, освітніх закладів, фінансові інструменти підтримки цих аспектів).

Висновки. У результаті аналізу існуючих підходів до визначення того, що відносити до інструментів інноваційної політики (або класифікації цих інструментів)

було визначено, що під інструментами інноваційної політики як українські, так і зарубіжні автори мають на увазі умови, за яких відбувається здійснення інноваційної діяльності. З огляду на це, в статті було запропоновано класифікацію інструментів державної інноваційної політики, а саме: інструменти нормативно-правового забезпечення, фінансові інструменти (податкові (пільги, звільнення від податків, податкові кредити), субсидії, гранти); програмні методи (державні програми розвитку інфраструктури, мережі освітніх та дослідних установ, наукових досліджень, малого та середнього підприємництва).

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок про те, що інтенсивність використання інструментів державної інноваційної політики, так само як і вибір того, які інструменти використовувати, у якій комбінації, співвідношенні, у значному ступені залежить від загальних умов, що існують у конкретній країні – інституціонального середовища, економічної, соціальної ситуації, рівня освіти населення тощо. Від того, наскільки коректно обрано інструменти інноваційної політики для стимулювання інноваційної діяльності в конкретних умовах залежатиме ефективність такої політики та можливість країни увійти до країн-лідерів у інноваційній сфері. Такий підхід дозволить розробити загальну концепцію інноваційної політики держави, відмінність якої від раніше відомих полягає у відокремленні інструментів інноваційної політики від умов здійснення інноваційної активності та встановленні їхнього взаємозв'язку.

У статті встановлено, що використання ретельно підбраного набору інструментів інноваційної політики не завжди є гарантією активізації інноваційного розвитку національної економіки. У сучасному світі уряди провідних країн вирішення цієї проблеми покладають на технологічні платформи, інвестиції, що чинять вплив на міграцію населення та захист інтелектуальних прав винахідників.

Так, технологічні платформи мають сприяти більш тісній взаємодії між до-

слідниками та промисловістю, прискорювати процес впровадження інновацій, сприяти дослідженням у напрямі виникнення не тільки еволюційних інновацій, але і радикальних.

Інноваційний розвиток економіки дедалі більше залежить від висококваліфікованого персоналу, фахівців, що здійснюють дослідження та впроваджують інновації. І тому для активізації інноваційного розвитку перед урядом стоїть, з одного боку, завдання залучення до країни висококваліфікованих фахівців, а з іншого – перешкоджання еміграції до інших країн цінних спеціалістів або молоді з високим науковим потенціалом. І в цьому випадку потрібно використовувати не тільки інструменти державної інноваційної політики, але й змінювати вектори міграційної політики держави, тримати курс на загальне поліпшення економічної ситуації, зокрема – збільшення обсягів фінансування науково-дослідних робіт, здійснювати державну підтримку освітніх закладів.

Перспективою майбутніх досліджень має стати вирішення актуальних питань щодо того, як може здійснюватися активізація інноваційного розвитку України через комбінацію визначених державних інструментів.

Список використаних джерел

1. Rosenberg N. Innovation and economic growth [Електронний ресурс] / N. Rosenberg // OECD: OECD Tourism paper series. – 2004. – № 34267902. – 6 р. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/cfe/tourism/34267902.pdf>

2. Бояринова К.О. Інтелектуальний капітал як інструмент інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс] / К.О. Бояринова, Т.М. Бацалай. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/pspe/2009_4/Bacalay_409.htm

3. Дегтярьова І.О. Інструменти інноваційного розвитку регіону: зарубіжний та вітчизняний досвід застосування [Електронний ресурс] / І.О. Дегтярьова. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10diovdz.pdf>

4. Боронос В. Бюджетно-податкові інструменти механізму управління екологічно спрямованим інноваційним розвитком економіки [Електронний ресурс] / В. Боронос, К. Савченко. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/svfin/2008_4/17-175.pdf
5. Башкатова С.В. Фінансові важелі стимулювання інноваційного розвитку регіонів / С.В. Башкатова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: зб. наук. пр.; економічні науки, вип. 11; М-во освіти і науки України, Кіровоградський нац. техніч. ун-т. – Кіровоград: КНТУ, 2007. – С. 320–324.
6. Соловійов В.П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики: монографія / В.П. Соловійов, Г.І. Кореняко, В.М. Головатюк; за заг. ред. В.П. Соловійова. – К.: Фенікс, 2008. – 223 с.
7. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України / Економіка знань – модернізаційний проєкт України / за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – Т. 1. – К., 2007. – 544 с.
8. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України / Інноваційно-технологічний розвиток економіки / за ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – Т. 2. – К., 2007. – 563 с.
9. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення / О.І. Амоша, В.П. Антонов, А.І. Землянкіна та ін. – ІЕП НАН України. – Донецьк, 2007. – 328 с.
10. Гальчинський А. Інноваційна стратегія українських реформ / А. Гальчинський, В. Геєць, А. Кінах, В. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 337 с.
11. Соловьев В.П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций) / В.П. Соловьев. – К.: Феникс, 2006. – 560 с.
12. Johansson B. Technical change, location and trade / B. Johansson, L. Westin // Papers of the regional science association. – 1987. – Vol. 62. – P. 13–25.
13. Johansson B. Innovation policy instruments / B. Johansson, C. Karlsson, M. Backman [Електронний ресурс] // CESIS. – CESIS Electronic Working Paper Series. – Dec. – 2007. – № 105. – 32 p. – Режим доступу: <http://www.infra.kth.se/cesis/documents/WP105.pdf>.
14. Бондаренко Н.Е. Общие принципы и инструменты государственной инновационной политики в мировой практике / Н.Е. Бондаренко // Инновационность экономики России и процессы глобализации: матер. интернет-конф. (21 ноябр. – 23 дек. 2011 г.). – М.: Рос. экон. ун-т им. Г. В. Плеханова, 2012. – С. 60–72.
15. Stiglitz J.E. Formal and informal institutions / J.E. Stiglitz // Social capital: A Multifaceted Perspective / ed. by P. Dasgupta, I. Serageldin. – The World Bank: Washington, DC, 2000. – P. 59–68.
16. Frascati Manual: Proposed standard practice for surveys on research and experimental development // OECD. – Paris: OECD Publications Service. – 2002. – 254 p.
17. Инновационная экономика: моногр. / под общ. ред. А.А. Дынкина, Н.И. Ивановой. – М.: Наука, 2001. – 294 с.
18. Бортницький В.А. Регіональні інноваційні системи як сучасний інструмент регіонального розвитку / В.А. Бортницький // Інноваційні інструменти і кластерний підхід в реалізації державної регіональної політики: опыт України и других европейских стран: сб. научн. докл. V Междунар. научн.-практ. конф. (2–3 июня 2008 г.); под ред. В.В. Толканова и др. – Севастополь, Донецк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд.». – С. 144–162.

Определены группы и виды инструментов обеспечения инновационного развития экономики. Проведен критический анализ существующих подходов к классификации инструментов инновационного развития государства. Акцентируется внимание на необходимости улучшения

ситуации в стране по поводу защиты интеллектуальной собственности. Представлена авторская классификация инструментов инновационной политики государства, а именно: инструменты нормативно-правового обеспечения, финансовые инструменты, программные методы. Обосновано отличие предложенной классификации инструментов государственной инновационной политики от существующих, которое заключается в явном выделении именно инструментов инновационной политики от условий осуществления инновационной активности.

***Ключевые слова:* инновационная политика, государство, инструменты обеспечения инновационного развития экономики, институты.**

The groups and types of tools providing innovative economic development are defined. A critical analysis of current approaches to classification of instruments of innovation development is given. Attention is focused on the need of improvement of the situation regarding the intellectual property protection in the country. The author's classification of innovation policy tools is given, namely, regulatory support tools, financial tools, software methods. The general concept of the state innovation policy and the role of its software tools are defined. The specificity of the proposed classification of innovation policy tools among the existing ones is proved, which lies in explicit distinguishing of the instruments of innovation policy from the terms of innovation activity.

***Key words:* innovation policy, the state, the tools of innovative development of economy, institutions.**

Одержано 3.10.2013.